

WIARUS POLSKI

Wychodzi na wtorek, czwartek i sobotę z dodatkiem religijnym p. t.: „Nauka Katolicka” i z dodatkiem humorystyczno-satyrycznym p. t. „Zwierciadło”. Przedpłata kwartalna na pocztę i u listowych wynosi 1 mr. 50 fen., a z odnośzeniem do domu 1 mr. 75 fen. „Wiarus Polski” zapisany jest w cenniku pocztowym pod literą T. nr. 106. — W księgarni w Bochum 1 mr. 25 f. a z odnośzeniem do domu 1 mr. 75 fen.

MÓDL SIĘ I PRACUJ!

Za inseraty płaci się za miejsce rzadka drobnego druku 15 fen. a za ogłoszenia zamieszczone przed inseratami 40 fen. Kto często ogłasza otrzyma odpowiedni opust czyli rabat. Za tłumaczenie z obcych języków na polski nie się nie płaci. Listy do Redakcyi, Drukarni i Księgarni należy otaczać i podać w nich dokładny adres piszącego. Rękopisów się nie zwraca. Nazwisk korespondentów bez ich upoważnienia nie wskazuje się.

Nr. 148.

Bochum, czwartek, 17 grudnia 1896.

Rok 6.

Redakcyja, drukarnia i księgarnia znajduje się przy Maltheserstrasse 17a na dole. — Adres: Wiarus Polski, Bochum.

Rodzice polscy! Uczcie dzieci swe mówić, czytać i pisać po polsku! Nie jest Polakiem, kto potomstwu swemu zalemezyć się pozwoli!

Czytanie gazet,

stało się dziś nieodzowną potrzebą każdego myślącego człowieka. U Niemców znajdujemy w każdym domu gazetę niemiecką, to też oni pod niejednym względem mają nad nami przewagę, nie wszyscy bowiem Rodacy uznali już potrzebę kształcenia się przez czytanie gazet polskich. Dziś zaś więcej niż kiedykolwiek pisma polskie każdemu potrzebne, dziś, kiedy wszystkie sprężyny wrogowie nasi poruszają, aby nas zniszczyć. Polacy na obczyźnie także niejedną już przetrwali burzę zwycięzko, ale zapewne niejedna jeszcze walka o wiarę św. i narodowość ich czeka. W tej walce „Wiarus Polski” zawsze stał przy ludzie polskim, śmiało występował w obronę jego słuszych praw. Obrona ta byłaby jednak stokrót łatwiejszą i pomyślniejszą miałyby skutki, gdyby Rodacy nasi na obczyźnie więcej starali się o rozszerzenie pisma naszego. Teraz, przy zmianie kwartału, pora do tego bardzo stosowna. Zwracamy się przeto z usilną prośbą, do wszystkich naszych Czytelników, aby jak największą rozwinęli agitację za „Wiarusem Polskim”. Przecież to nie tak trudno nakłonić do zapisania polskiej gazety swego krewnego, przyjaciela, sąsiada. „Wiarus Polski” stać będzie, jak dotąd, niezmiennie na zasadach katolickich i polskich, stać będzie na straży praw ludu polskiego. Dalej wtedy Rodacy, popierajcie pismo Wasze odnawiając nie tylko sami przedpłatę, lecz zyskując mu także licznych nowych abonentów. Z początkiem roku przyszłego otrzyma każdy abonent pięknie wykonany **kalendź ścienny**.

Rodacy popierajcie „Wiarusa Pol.”!

Na I kwartał 1897 r.
już czas odnowić przedpłatę na
„Wiarusa Polskiego”

wraz z dodatkami bezpłatnymi „Nauką Katolicką”, redagowaną przez ks. dr. Lissa z Rumiana i „Zwierciadłem”.

Prenumerata na cały kwartał, tj. na **styczeń, luty i marzec** wynosi

1 markę 50 fen.
a z odnośzeniem do domu 25 fenigów więcej.

Do zapisania najlepiej użyć kwitu na trzeciej stronie zamieszczonego.

Kto pragnie abyśmy „Wiarusa Polskiego” posyłali rodzicom, krewnym lub znajomym do Polski, niech nadesłże 1,50 mr. i dokładny adres osoby, której gazeta ma być posyłana, a stanie się zadość jego życzeniu.

Polacy na obczyźnie.

Bottrop. Najmilsi Bracia Rodacy! Gwiazdka nadchodzi! Niejeden cieszy się, iż przy tej sposobności będzie mógł utwierdzić i odnowić przyjaźń w kołach kolegów, krewnych, i o ile możliwości najwesелей błogi

chwile świąt godnych w kółku rodzinnym przebieść; i słuszenie się cieszy, boć nowonarodzone Dzieciątko Jezus doprawdy pokój i wesele na ziemię przynosi.

Gdy zaś Bracia, w dniach tych tak radosnych przy wesolej pogawędce, z pogodnym obliczem darów Bożych używać będziemy, czego każdemu z serca życzę, wtedy też nie zapomnijmy o „Świętojózafacie”. Oby każdy choć po jednym grosiku na ten cel odłożył i potem wspólnie z więcej uczestnikami przesłał do Bochum, na ręce p. J. Bielińskiego. Znaćcie dobrze szlachetny cel „Świętojózafacie”, dla tego się nad niem szerzej rozwodzić nie chcę. Przypominam Wam je tylko i jestem tego zdania, iż każdy Rodak chętnie sprawę tę podług sił poprze a osobiście w takim czasie, kiedy niejeden grosz na marne się wydaje. Sądzę, iż to będzie czyn dobry, świadczący najlepiej o naszym przywiązaniu do wiary św. i języka naszego ojczystego. Potrzeba tego jest doprawdy wielka i ubolewać trzeba, iż „Świętojózafacie” w niejednym wypadku lichopopierane bywa. Co prawda, to Polacy katolickim popierają; bo i tutaj mamy kilku Polaków, którzy pilnie od naszych Rodaków pieniądze zbierają na zakłady niemiecko-katolickie. Czy nie byłoby rzeczą słuszną, abyśmy też i o siebie dbali i popierali sprawę polsko-katolicką, osobiście tutaj, gdzie w tak wielkim znajdujemy się opuszczeniu i na własną pomoc skazani jesteśmy?

Nadmieniam, iż „Świętojózafacie” jest **tylko jedno i to w Bochum**. Wspiera ono uczących się katolicko-polskich młodzieńców, a da Bóg, poświęci się kilku z nich stanowi duchownemu i pracować będzie nad utrzymaniem ognia wiary św. w Rodakach naszych na obczyźnie.

Najmilsi Rodacy, każdy bez wyjątku choć kilka groszy na „Świętojózafacie” ofiarować powinien, pamiętając, że składając ziarnko do ziarnka, zbierze się miarka. — Kończąc zaś tę moją zachętę, życzę wam wszystkim jak najszczęśliwszych świąt. **Szczęść Boże!**

Proszę też te nasze pisma, które z stron naszych ojczystych tudzież dochodzą, aby powyższe pismo powtórzyć zechciały. Poprą one przez to sprawę naszą, a my im za to wdzięczni będziemy.

A. S.

Zakaz mówienia po polsku.

Z Lipienek Nowskich donoszą „Gaz. Gd.” co następuje:

„W ubiegłą niedzielę odbyło się w Lipienkach Nowskich zebranie Towarzystwa ludowego. Posiedzenie zagał przewodniczący o godzinie 5 po południu, poczem zaśpiewano „Kto się w opiekę”, a nawet już przemawiano, gdy o godz. wpół do 6-tej zjawił się leśniczy w zastępstwie wójta i **zażądał, aby mówiono po niemiecku**, bo on nie rozumie po polsku. Przewodniczący zwrócił mu uwagę, iż Towarzystwo jest katolicko-polskie i rozprawy toczyć się winny w języku polskim, lecz leśniczy o tem nic słuchać nie chciał i domagał się niemieckich rozpraw. Wtenczas przewodniczący zamknął posiedzenie, bo nikomu się ani śniło mówić inaczej, jak po polsku.”

Czego to się jeszcze doczekamy w państwie konstytucyjnym, kiedy już urzędnicy i to w zastępstwie roszczą sobie takie prawa! Je-

szcze nie ma żadnego prawa zakazującego mówienia po polsku na zebraniach, a już żądają, aby na zebraniach wszystko tylko „deutsch” się odbywało.

Zarząd Towarzystwa niechaj się uda zaraz z zażaleniem do król. rejencji, która zapewne urzędnika pouczy, jak ma sobie na zebraniach postępować.

Ziemia polskie.

* Z Prus Zach., Warmii i Mazur.

Pelplin. W niedzielę dnia 13 bm. założono tu ostatecznie Towarzystwo gimnastyczne „Sokół”, do którego od razu przystąpiło 24 członków.

Kowalewo. Już znowu był tu pożar. Spłonęły tu stodoły właściciela p. Jabłońskiego, rzeźnika p. Paszoty i kupca p. Neumera.

W **Pelplinie** rewidował w ostatnich dniach wójt z urzędnikiem policyjnym bibliotekę Towarzystwa Ludowego. Patrzeni, czy nie ma jakich zakazanych książek, ale żadnych takich książek nie znaleźli.

W **Suszu** zawiązała się także filia harkaty, a na spozimku przybędzie w te strony znowu p. Baczko w celu zakładania filij nawet po wsiach. Także w Iławie założono filię, a w sobotę odbyło się zebranie w Malborku w celu założenia.

Człuchów. Spłonęły dom mieszkalny, stodoła i stajnie właściciela Lemańczyka w Zielonej. Tylko budynki były zabezpieczone.

Reszel. W miejsce ks. dr. Spannekrebs, który powołany został na proboszcza i dziekana w Licperdze, mianowany został nauczycielem religii przy gimnazjum w Reszlu ks. lic. Grunau.

Gdańsk. Do „Gazety Gdańskiej” piszą „z dyecezyi”: „W pewnej parafii dyecezyi naszej ze względu na garstkę Niemców, około 100 osób wynoszącą, bywa co czwartą niedzielę kazanie niemieckie o godz. 9-tej. Wielu Polaków, co gwoili spowiedzi wcześniej przybyli do kościoła, zostawali tamże podczas niemieckiego kazania. Z tego korzystali Niemcy i zaliczyli wszystkich do niemieckiej rzeszy, żądając od ks. proboszcza i od władzy duchownej częstszych kazań niemieckich, bo — jak mówią — „nas pełen kościół”. Tem wystąpieniem zmusili Polaków, nie chcących być zaliczonych do Niemców, do wyjścia z kościoła na czas kazania.”

Olsztyn. „Warmiak”, który założony został swego czasu w celach germanizacyjnych dla zabicia „Gazety Olsztyńskiej”, przestanie wychodzić z dniem 1 stycznia.

* Z Wiel. Ks. Poznańskiego.

Poznań. Ks. Langner, wikaryusz przy kościele św. Marcina, przeznaczony został na trzeciego mansjonarza i wikaryusza przy kościele Farnym; na wikaryat przy św. Marcinie powołany został w jego miejsce ks. Andrzej Jeske z Czarniejewa.

— Księża dr. Hejnowskiego, proboszcza parafii św. Małgorzaty, zamianował Najprzew. ks. Arcypasterz radcą konsystorskim.

— 12 bm. o wpół do 9-tej rano ścieto tutaj robotnika Stawnego ze Świątnik za to, że w lesie Krajowskim zamordował i ograbiał był narzeczoną swoją Wiktorję Szukdlarek.

Straceni przytomnych było 40 osób. Kwa-
drans po ósmej przy odgłosie sygnarka żało-
bnego wyprowadzono Stawnego, któremu to-
warzyszył kapłan. Stawny, mały niepozorny
człowiek, lat 30, płakał i biadał, całował kru-
cyfiks jaki niósł w ręku. Kiedy stanął przed
stołem sędziowskim, odczytano mu wyrok.
Wtedy pomocnicy kata Reindla z Magdeburga
ściągnęli z niego kurtkę lekko na ramiona
zarzuconą, dwóch ludzi zaprowadziło go na
ławkę. trzeci podtrzymywał mu głowę, którą
w oka mgnieniu od tułowia odcięto. — Stra-
sny przykład dla wszystkich ludzi chciwych
i zapalczywych.

Stęszewo. W piątek pod sam wieczór
utopił się w słupskim jeziorze Czesław Zi-
mniewicz, syn nauczyciela ze Zemsa, który
był na wychowaniu u nauczyciela G. w Sapo-
wicach.

Trzemeszno. W pobliżu położony ma-
jatek Trzemał, należący do spadkobierców
Hendelsohna, obszaru 472 hektarów, zakupuje
komisya kolonizacyjna po 213 marek za morgę
magdeburgską.

Leszno. Ciekawą wiadomość podano do
„Pos. Ztg.“: Od 1 stycznia skutkiem budowy
szkół w Drobninie i Garzynie ojcowie rodzin
osady Zbitki, którzy posyłali dzieci dotąd czę-
ściej do Górzna, częściej do Drobnina, przyłą-
czeni będą do gminy w Garzynie. Od tego
samego czasu rodzice katolicy z Frankowa
wyłączeni będą z katolickiej gminy szkolnej w
Górznie i włączeni do gminy szkolnej ewan-
gielickiej w Frankowie! Czy za własną zgo-
dą, czy przymusem?

Gniezno. Onegdaj upadł wskutek po-
ślizgnięcia się syn gospodarski Jan Kapciński
w Michowie pod Gnieznem przy miłoceniu
zboża tak nieszczęśliwie na będkę w biegu
cepy młockarni, że tak niebezpiecznie prawą
rękę pokaleczył, iż trzeba go było umieścić
w tutejszym miejskim szpitalu, gdzie mu nie-
stety onegdaj musiano rękę tę aż pod łokieć
odciąć.

* Ze Ślązka czyli Starej Polski.

Zmiany w stanie duchownym: Admini-
stratorem Trębaczowa został ks. R. Liwowski;
ks. Fr. Adamek z Jesiony został przeniesiony
jako administrator do Biestrzykowie a jego
dotychczasowe miejsce zajął ks. kuratus Wo-
darz z Berlina. Ks. prob. Kokott z Kluc-
borku otrzymał probostwo w Tarnowskich
Górach.

Laurahuta. W środę 9 bm. po połu-
dniu zarwał się na lodzie szolarz Kupski i
utonął.

Górskie zameczysko.

Opowiadanie z piętnastego wieku.

(Ciąg dalszy.)

VIII. Po długiej nieobecności.

Podczas walk i kłótni przy oborze no-
wego cesarza, Robert Hofstein niepoślednie
zajmował miejsce. Jakkolwiek młody, miał
wielką przewagę wśród prowadzących ze sobą
kłótnie niemieckich baronów, a dzielne jego
ramię i wyćwiczona drużyna znana była tym,
którzy mu opór stawiali.

Podczas wielkiego bezkrólewia trwającego
w Niemczech od 1250 do 1273 r., baronowie
tak się rozzuchwalili, iż każdy na swoją rękę
prowadził gospodarstwo rabunkowe, uważał
siebie za najlepszego, pomijał innymi, zabierał
ziemię, burzył i niszczył zamki, a pokrzy-
wdzony nie miał gdzie szukać sprawiedliwości.
Nie było nikogo, kto by umiał ująć jednolitą
władzę i ogólne rozprężenie do należytego do-
prowadzić porządku.

Bawaryja, jako palatynatem zależnym od
cesarstwa niemieckiego, rządziła rodzina Wi-
telsbachów, lecz i oni nie mogli utrzymać po-
rządku, bo pomniejsi baronowie, chociaż nie
burzyli się i nie powstawali przeciw falcgra-
fowi („falcgraf“ znaczy w Niemczech tyle co w
Polsce wojewoda), napadali jednak na swoich
sasiadów. Siła wojenna palatyna składała się z
tychże baronów, falcgraf zaś miał często mniejszą,
niż niejeden z baronów drużynę, nie mógł
więc owym gwałtem zapobiedz. Wprawdzie r.
1273 Rudolf z Habsburga został jednogłośnie
obranym cesarzem i zjednoczył wszystkie ziemie
pod swem berłem, ale zaraz po jego śmierci
znow rozpoczęły się kłótnie i zjazdy panów
dla oboru nowego cesarza.

Chorzów. Przy ranżerowaniu pociągów
dostał się tak nieszczęśliwie pomiędzy tarcze
wagonów robotnik Robert Kleinmichel, że po
kilku godzinach zmarł.

Kraszów. powiat Opolski. Dnia 9-go
bm po poł. wydarzyło się tu wielkie nieszczę-
ście. Rębacz Leopold Strzelczyk był zatrud-
niony w tutejszem nadleśnictwie ścinaniem
drzewa. Nieszczęśliwym przypadkiem został na-
raz przez jedną sonę przywalony, wskutek
czego odniósł tak ciężkie uszkodzenia, iż go
musiano zawieźć natychmiast do klasztoru św.
Wojciecha w Opolu, gdzie tej samej nocy
umarł.

Zory. Z Polanowie donoszą: Robotnik
leśny Grzegorz był zatrudniony rąbaniem
drzewa w lesie. Ponieważ mu było zimno,
zrobił sobie robotnik ogień, następnie położył
się przy nim, ażeby się ogrzać, poczem wkrótce
zasnął. Przebudzenie było w następstwie tego
bardzo bolesne, gdyż ubranie robotnika zajęło
się od ognia, i całe plecy mu spaliło. Z wiel-
kim mozołem zawłókł się nieszczęśliwy do do-
mu, gdzie następnego dnia z powodu poparze-
nia umarł.

Bytom. „Katolik“ pisze: „Katolik“
pozyskał sobie szczególniejszego opiekuna w
piekarskim proboszczu ks. Nerlichu. Rzadko
kto tak o nim pamięta i tak go ciągle wspo-
mina, jak ten przewielebny duszpasterz. Ile
razy jest sposobność, albo też ile razy jej nie
ma, ks. Nerlich o „Katolika“ potrafi i to tak
po swojemu. Nie ma tedy innej rady, jak
wyrazić mu publicznie naszą wdzięczność za
to, że chce być narzędziem do ćwiczenia re-
dakcyi w znoszeniu krzywdy i w doskonaleniu
się w cierpliwości chrześcijańskiej. Prosimy
naszych czytelników, ażeby tak, jak my, byli
wyrozumiali i cierpliwi, aż Pan Bóg przemie-
nić raczy.“

Wiadomości ze świata.

Berlin. Komisya pruskiej izby poselskiej
obradująca nad ustawą, dotyczącą opodatkowa-
nia handlu obnośnego, uchwaliła, że podró-
żujący z drobnymi towarami opłacać będą mu-
sieli i nadal podatek. Ustawa odnośna obo-
wiązywać zacznie z dniem 1 stycznia 1897.

Rzym. Ojciec św. zamianował ks. Lo-
renzelli, dotychczasowego internuncjusza w La
Haye, nuncyuszem papieżkim w Monachium.

Zofia. Ministrem wojny został miano-
wany pułkownik Iwanow.

Magdeburg. Redaktor socjalistycznej
„Volksstimme“ nazwał polowanie z naganką

W chwili naszego opowiadania, tj. w po-
czątkach XIV wieku, wśród bardzo wielu kan-
dydatów, najwybitniejsze zajmował miejsce
Fryderyk austriacki Habsburg i Ludwik Wi-
telsbach bawarski.

Stronnictwa były tak liczne a rozdwojenie
umysłów tak wielkie, iż obrano Ludwika i
Niemcy w 1314 r. ujrzały się pod panowaniem
dwóch cesarzy.

Rodzina Hofsteinów oddawna wierną była
Wittelsbachom, Robert wychował się prawie
razem z Ludwikiem na dworze jego ojca Otto-
na, trzymał więc jego stronę jako towarzysz
lat dziecinnych i jako dzielnego, a rozumnego
księcia, który rządami swemi mógł przynieść
spokój rozkołatany wśród domowej wojny
Niemcom.

Radość więc zabłysła w oczach Roberta,
gdy po długich utarczkach Ludwik otrzymał
koronę. Radość ta była tylko jednak połowi-
czna, bo chociaż przeprowadził kandydaturę
Ludwika, nie mógł jeszcze wracać do swego
cichego zamku w górach, do swej ukochanej
Immergundy i małego Berchta. Serce jego
ściskało się straszną tęsknotą, nie odstępował
jednak Ludwika, bo ten musiał walczyć
z współczesnie obranym Fryderykiem austri-
ackim, aby całe państwo pod swoim berłem
zjednoczyć. Bawaryja była głównym teatrem
wojny; walka przewodziła się z roku na rok.
Robert nie mógł powracać, stał więc posłów
do swego zamku, lecz jedni nie wracali, za-
skoczeni wśród drogi przez strony walczące,
inni wracali z połowy drogi, a nie mogąc do-
trzeć do zamku, głuche tylko tu i owdzie po-
zbierane przynosiły wieści.

Co się działo w sercu Roberta, ten tylko
zrozumie, kto długą nekany był tęsknotą za naj-
bliższymi; spełniał jednak obowiązek, który

w Letzlingen wielką rzezią. W skutek tego
został za obrazę majestatu skazany na 9 mie-
sięcy więzienia, jakkolwiek zapewniał, iż nie
wiedział nic o obecności cesarza na polowaniu.
Odtąd nie wolno dopuszczać sprawców dawców
pism na łowy, w których cesarz uczestniczy.

Ze Szwerynu donoszą, że wynik pro-
cesu Leckerta i Lützowa wywołał na dworze
tamtejszym szczególnie przykre wrażenie, gdyż
ojciec Lützowa był przez długi czas jedynym
ministrem dworu meklembursko-szweryńskiego,
a starzą siostrą jego damą pałacową.

„Hamburger Nachrichten“ obstate
przy swoim twierdzeniu co do rzekomego
włosko-rosyjskiego układu. „Oświadczenia Ru-
diniego — pisze organ Bismarcka — nie wy-
starczą, aby osłabić przypuszczenie, że rosyj-
sko-włoski traktat istniał, albo jeszcze istnieje.
Traktat ten, jeśli nie był podpisany przez Ru-
diniego w r. 1891, to podpisany był w innym
czasie i przez kogo innego. W każdym razie
jesteśmy przekonani, że rzeczywiście zawartą
została ugoda, według której Rosya w zamian
za uczynione przez Włochy ustępstwa w po-
lityce wschodniej, zobowiązała się z pewnemi
zastrzeżeniami wywierać wpływ w Paryżu, na
rzecz Włoch.

Rzym. „Italie“ raz jeszcze przeczy sta-
nowczo twierdzeniu „Hamb. Nachr.“, jakoby
pomiędzy Włochami a Rosyą istniała tajna
umowa. Pismo dodaje, że ani Rudini, ani ża-
den inny minister włoski nie podpisał podo-
bnego traktatu.

Berlin. „Berl. Tagebl.“ otrzymał tele-
gram z Carogrodu od swego korespondenta,
który donosi, że były sułtan Murat uciekł
z więzienia, w którym go trzymano od lat
przeszło dwudziestu. Już jako młody książę
odznaczał się Murat przekonaniem wolnomyślnym.
Dnia 30-go maja 1876 r. został sułtan
Abdul Azin, stryj Murata, z tronu zrzucenym,
rewolucya pałacowa mianowała Murata sułta-
nem. Niezwłocznie ogłosił Murat konstytucyę,
ale jego panowanie trwało właśnie tylko kwar-
tał, bo 31-go sierpnia 1876 r. pozbawiono go
tronu jako szaleńca. Następcą został jego
brat, do dziś rządzący Turcyą, Abdul Hamid,
który Murata kazał trzymać pod ścisłą strażą,
jako „niedomagającego umysłowo“. „Młodzi
Turcy“ twierdzą natomiast stanowczo, że Murat
jest zupełnie zdrowym i uznają go też jako
swego kandydata na tron. Gdyby się wieść
o ucieczce Murata potwierdzić miała, to po-
wstałaby dla polityki europejsko-tureckiej na-
stępstwa wielkiej doniosłości.

nań włożył kraj, powierzając mu swą całość i
bezpieczeństwo.

Mimo więc tęsknoty, jaka szarpała jego
serce, nie odstępował Ludwika, walcząc zarazem
za kraj swój rodzinny, Bawaryę, do której
z dwóch stron wkroczyły wojska Fryderyka
austriackiego.

Rozpacz ogarniała Roberta, bo wojska
przeciwnika były daleko liczniejsze, walczył
więc ze zdwojoną siłą i odwagą, dopomagał
bowiem przyjacielowi, a z każdym zwycięstwem
zbliżał się do tych, których byłby rad w jednej
chwili do swej piersi przycisnąć.

Dni pośród walki biegnęły szybko, lecz ani
szczęk broni, ani odgłos surmy wojennej, ani
hulanki obozowe nie mogły zagłuszyć tęsknoty
Roberta. Spełniał jednak obowiązek wojny,
a wśród najrozmaitszych wypadków upływał
długi szereg lat, lat dziesięć!

Dopiero po bitwie pod Mühldorf. t. j. r.
1322, kiedy Fryderyk dostał się do niewoli, a
Wittelsbach, pod imieniem Ludwika IV, objął
rządy nad całemi Niemcami, Robert mógł po-
wrócić do swego zamku.

Lato miało się właśnie ku schyłkowi i
resztką swych promieni złościło spustoszoną
przez wojnę okolicę, gdy Robert z garstką
sobie wiernych wracał do rodzinnego Hofsteinu.
Po drodze pragnął zasięgnąć wieści, ale w zie-
miach wyludnionych długą walką, nie spoty-
kał rycerstwa, lud zaś prosty zajęty swą
pracą codzienną, nie ciekaw był, co się działo
w barońskich zamkach. Owszem, stronił na-
wet od nich, bo z tych dumnych siedzib spa-
dały tylko klęski na spokojnych i pracowitych
mieszkańców.

(Ciąg dalszy nastąpi.)

Z różnych stron.

Bochum. Onegdaj wprawiać miano olbrzymią szybę w oknie wystawnym firmy Alsborg. Przy zdejmowaniu z wozu będącej w do-
brem opakowaniu szyby spadł wielki ten ciężar na 3 robotników, kalecząc ich bardzo niebez-
piecznie.

Horsthausen. Górnik Wincenty Popicz, zcstał w kopalni „Friedrich der Grosse“ zasy-
pany kamieniami i znalazł śmierć natychmiast.

Weitmar. W niedzielę wieczorem zgo-
rzały zabudowania kopalni „General“. 650
górników zostało bez pracy. Około 200 znaj-
dzie zatrudnienie przy uprzątnię rumowisk, a
reszta w sąsiednich kopalniach.

Oberhausen. Na parowcu „Salier“,
który to zatonał, znajdował się także palacz
Jakób Renkel, rodem z Oberhausen

Bottrop. W nocy na 7 b. m. uszkodził
ktoś ogrodzenie nowego cmentarza. Kto spra-
wykuje, otrzyma 20 mr. nagrody.

Ueckendorf. Inwalida górniczy Alexenat
spadł onegdaj ze schodów i tak się pokaleczył,
iż wkrótce umarł.

Elberfeld. Pewną kobietę skazał sąd na
6 miesięcy więzienia, ponieważ tak zabiła swe
dziecko, iż biedactwo wskutek odniesionych
ran umarło.

Dreżno. Rzekomy fabrykant M. z Pa-
ryża i kupie: Konett z Akwizgranu łowili tu

młode dziewczęta, aby wysłać je do zagrani-
cznych domów rozpusty. Krótko przed wy-
jazdem pierwszego transportu aresztowano han-
dlarzy.

Berlin. Leckert, Berger i Föllmer, ska-
zani na karę w procesie Leckert-Lützw, za-
łożyli rewizję.

Według ogłoszonych teraz rezultatów
zeszłorocznego spisu ludności liczy Berlin
1.677.304 osób. Wrocław, drugie największe
miasto monarchii 373.163 Kolonia 321.564,
Frankfurt n. M. 229.278. Magdeburg 214.424.
Hanower 209.535. Charlottenburg 132.377.
Gdańsk 115.605.

Nabożeństwo polskie w dekanacie dortmundzkim.

W niedzielę, 20 grudnia, nabożeństwo polskie o go-
dzinie 3 po poł. w **Annen**. Sposobność do spowiedzi
św. tamże 19, 20 i 21 grudnia.

W pierwsze i drugie święto Bożego Narodzenia na-
bożeństwo polskie o godz. 3 po południu w **Dortmund**
w kościele św. Józefa.

W trzecie święto Bożego Narodzenia i w Nowy Rok
w kościele N. M. Panny w **Dortmund**.

Od południa każdego poniedziałku aż do południa
soboty ksiądz polski bywa zawsze w Dortmund, Hamburger
Strasse 36, jest więc w tychże dniach sposobność do spo-
wiedzi św.

Pamiętajcie Rodacy, że teraz czas adwentowy, w
którym to czasie każdy Rodak do Sakramentów świętych
przystąpić winien.
O. Korneliusz.

Nabożeństwo polskie.

19, 20 i 21 grudnia w **Eickel**;
24, 25 i 26 grudnia do południa w **Bochum**;
26 po południu, 27 i 28 w **Bickern**.
31-go grudnia, 1 i 2 stycznia w **Braubauer-
schaft**;
2, 3 i 4 stycznia w **Rotthausen**;
5, 6 i 7 stycznia w **Rienke-Eickel**;
9, 10 i 11 stycznia w **Wattenscheid**;
16, 17 i 18 stycznia w **Gelsenkirchen-Neu-
stadt**;
23, 24 i 25 stycznia w **Bickern**. O. Roch.

Postbestellungs-Formular.

Ich bestelle hiermit bei dem Kaiserlichen
Postamt ein Exemplar der Zeitung „**Wiarus
Polski**“ aus Bochum (Zeitungspreisliste 109 t
2. Abth. S. 380) für das I Quartal 1897 und
zahle an Abonnement und Bestellgeld 1.75 Mk.

Podpis i dokładny
adres zamie-
niającego.

Obige 1.75 Mk. erhalten zu haben be-
scheinigt.

d. .... 1896.

Tow. „Jedność“ pod op. św. Stanisława B. w Essen
podaje swym członkom do wiadomości, iż w niedzielę 20-go grudnia o
godzinie 3-ciej po południu odbędzie się **nadzwyczajne walne
zebranie**, na którym będą ważne sprawy załatwione, w lokalu zwy-
kłych posiedzeń i uprasza się członków, aby się ilemożności ze zale-
głych składek miesięcznych uiszcili. — Podaje się także członkom i nam
ochylnym Rodakom do wiadomości, iż w dzień Bożego Narodzenia ob-
chodząc będziemy wspólną „gwiazdkę“, na którą szan. członków i
Rodaków z rodziną się uprasza i to w lokalu powyżej wymienionym p.
Ruh. — Zarazem się szan. członków uwiadamia, iż w Nowy Rok od-
będzie się obór nowego zarządu. Szan. członkowie winni się jak naj-
liczniej stawić. Członkowie, którzy mają zaległe składki miesięczne
przez 6 miesięcy, a nie uiszcza się z takowych, tracą prawo do głoso-
wania przy oborze nowego zarządu. O liczny udział w „gwiazdce“ oraz
w oborze nowego zarządu uprasza
Zarząd.

Towarzystwo świętego Michała w Bruchu
podaje swym członkom do wiadomości, iż w sobotę po południu przy-
stępuje do spowiedzi św. W niedzielę o godz. 9-tej rano odbędzie się
Msza św. z polskim śpiewem, podczas której członkowie wspólnie przy-
stąpią do Komunii św. Członkowie winni się stawić o godz. wpół do
9-tej w czapkach i oznakach na sali posiedzeń. Po południu o godz.
4-tej odbędzie się nabożeństwo z polskim kazaniem, po nabożeństwie
odbędzie się miesięczne zebranie. Porządek zebrania: 1) wypła-
ta miesięczna, 2) wpis nowych członków, 3) wnioski członków, 4) spra-
ta miesięczna, 5) obór nowego zarządu itd. — Zarząd i rewizorów kasy uprasza
się o godz. 2-giej, tak samo zastępcę kasy, który ma zdać rachunek
z pieniędzy na chorągiew zebranych. O liczny udział prosi
Zarząd.

O godzinie wpół do 12-tej odbędzie się posiedzenie zarządu. O
punktualne stawienie się członków zarządu prosi
Wojciech Chwiłkowski, prezes.

Towarzystwo śś. Piotra i Pawła w Marten
podaje do wiadomości swym członkom, iż w niedzielę dnia 20-go gru-
dnia o godzinie 3-ciej po poł. odbędzie się **nadzwyczajne walne
zebranie** w lokalu zwykłych posiedzeń. Porządek dzienny: 1) za-
gajenie posiedzenia i odczyt ewangelii, 2) płała miesięczna, 3) przy-
mowanie nowych członków, 4) sprawozdanie kwartalne i zarazem ro-
czne, 5) obór nowego zarządu itd. — Zarząd i rewizorów kasy uprasza
się o godz. 2-giej, tak samo zastępcę kasy, który ma zdać rachunek
z pieniędzy na chorągiew zebranych. O liczny udział prosi
Antoni Kuźniacki, prezes.

Towarzystwo świętego Walentego w Bickern
obchodzi tegoroczną „gwiazdkę“ w dzień św. Szczepana, tj. 26-go
grudnia. Początek po polskim nabożeństwie. Wieczorem będzie ode-
grany teatr. W pauszach koncert. Członkowie mają z całą rodziną
wstęp wolny, nieczłonkowie płać wstępnego 1 mr.
Zarząd.

Towarzystwo kwestarskie

(Sammelverein)

katolickiego domu sierot w Dort-
mund, urządziło miejsce sprzedaży
tabaki do palenia (funt 50 fen.)
u pana

C. R. Schulte,
Dortmund, Münsterstr 24

Dziewczęta,

otrzymają każdego czasu stosowne
miejsce za pośrednictwem strę-
czarki

Hildebrand,
Wattenscheid, Chausseestr 16.

100 deklamacji

2 roczniki „Zwierzciadła“ w mo-
nej oprawie)
stosownych do wygłaszania na ze-
braniach i uroczystościach towa-
rzystw. Cena 2.00 mr., z przes.
2.20 mr. Należytość prosimy prze-
słać równocześnie z zamówieniem.
Adres: „Wiarus Polski“, Bochum

Georg Schuster
Weinstraße,
Martenculchen
Nr. 119.
Anerkannt beste und
billigste Bezugsquelle für
alle Arten
Musikinstrumente,
Saiten und Musikwerke.
Sireng solibe Bedie-
nung. Garantie. Reich illustr.
Preisliste gratis und franco.
Georg
Schuster.

Koło śpiewu „HALKA“ w Bochum

donosi swym członkom i wszystkim Rodakom w Bochum i okolicy, iż
w przyszłą niedzielę dnia 20-go grudnia o godz. 1/2 3 po po-
łudniu odbędzie się w lokalu towarzyskim u p. Merskempera (da-
wniej Bönninger) przy ul. Mühlenstr.

walne zebranie i próba śpiewu.

Cwiczyć będziemy pieśni na Boże Narodzenie, więc
uprasza się Rodaków o liczny udział, tak członków
jak i nieczłonków.
St. Namysł, prezes.

Towarzystwo świętej Barbary w Bochum.

W przyszłą niedzielę dnia 20-go grudnia zebranie nie
odbędzie się. Dnia tego o godz. 1/2 3 po południu w Towarzystwie
śpiewu „Halka“ odbędzie się ćwiczenie pieśni na Boże Narodzenie.
Członkowie nasi zechcą w nim liczny wziąć udział.
Zarząd.

Herne.

Zwyczajne zebranie Towarzystwa św. Stanisława w Herne od-
będzie się w niedzielę dnia 20-go grudnia o godz. 4-tej po południu.
Zarazem oznajmia się, iż „gwiazdkę“ obchodząc będziemy w
drugie święto Bożego Narodzenia t.j. dnia 26-go grudnia. Członkowie
oraz i goście mile widziani.
Zarząd.

Alstaden.

Szanownym Rodakom i Rodaczkom donosimy, iż w Styrum w ko-
ściele zostało w niedzielę z ambony oznajmione i ksiądz proboszcz mi
mówił, że w sobotę dnia 19-go grudnia po południu o godz. 4-tej i w
niedzielę rano będzie ksiądz polski słuchał spowiedzi św. Po południu
w niedzielę o 3 1/2 godz. będzie **polskie nabożeństwo** z kazaniem
polskim. Prosimy, ażeby Rodacy i Rodaczki korzystali z tego św.
czasu, ażeby wszyscy przystąpili do spowiedzi i Komunii św. i aby li-
cznie na nabożeństwo przybyli. — Z pozdrowieniem
Fr. Radecki, przew. Tow. św. Jerzego w Alstaden.

Partya centrum w Herne.

W niedzielę dnia 20-go grudnia po południu o godzinie 4-tej od-
będzie się **zebranie** wszystkich katolickich wyborców miasta
Herne w sali gościnnej Rolofs'a tamże. Na zebraniu zostaną posta-
wieni kandydaci, na których przy wyborach do rady miejskiej partya
centrum głosować będzie.
Herne w grudniu 1886.
Komitet miejscowy.
Z polecenia C. Hövels.

S. Lewin, Bochum, Bongardstr. 26.

Pierwszy i jedyny gotowych ubrań skład polski w miejscu.

Ubrania dla panów od 7 mr. począwszy.

Paletoty dla panów od 8 mr. począwszy.

Szuwalówki dla panów od 7,25 mr. począwszy.

Ubrania dla chłopców od 2,25 mr. począwszy.

Mimo najtańszych cen postanowiłem mym szanownym odbiorcom dodać darmo jako podarek gwia-
zdkowy: przy zakupnie ubrania dla chłopców czapkę; — przy zakupnie od 20 mr. począwszy kapelusz męzki; —
przy zakupnie od 25 mr. 6 metrów dobrej materii na suknie.

Nadzwyczaj tanie podarki gwiazdkowe:

Razem za 47 fen. 1 chustkę jedwabną 1 fartuch dla dzieci 1 kaftanik dla dzieci.	Razem za 94 fen. 1 półkoszulek 1 krawat 1 kołnierzyk.	Razem za 1,06 mr. 1 para cichobiegów 1 fartuch domowy 1 obrusek woskow.	Razem za 1,32 mr. 1 dywanik p. łóżko 1 fartuch ozdobny 1 szenil. przepaska.	Razem za 1,39 mr. 1 mufa dziecięca para bucików dziec. 1 gotowa sukienka.	Razem za 2 marki. 1 mufa futrzana 1 kołnierz futrzany 1 fartuch ozdobny.
Razem za 2,50 mr. 1 kołdrę na łóżko 1/2 tuzina ręczników 1 chustka jedwabna	Razem za 3 marki 1 suknia domowa 1 spódnik 1 koszula kobieca.	Razem za 3,50 mr. 1 jedw. przepaska 1 gorset 1 wełniana chustka	Razem za 4 marki. 1 parasol 1 sukieny spódnik 1 fartuch domowy.	Razem za 5 marek. 1 kołdra do spania 1 powł. na pościel 1 pik. kaftan. nocny.	Razem za 6 marek. 1 suk. czysto-w. w. c. 1 kar. chust. donosa. 1 jedw. przepaska.

Do gwiazdki są nasze składy w niedzielę aż do wieczora otwarte.

Bracia Alsberg, Wattenscheid.

Tylko Oststrasse 36.

Tylko Oststrasse 36.

Na podarki gwiazdkowe

polecamy:

Dla dzieci:

Elementarz polski z obrazkami. Cena 30 fen., z przes. 40 f.
Katechizm rzymsko-katolicki. Cena 35 fen., z przes. 45 f.
Dzieje święte (Historia biblijna). Cena 40 f., z przes. 50 f.
Złota książeczka dla dzieci, zawierająca piękne przykłady o czwartym przykazaniu Bożem tj. o czci rodziców, krewnych, księży, nauczycieli, opiekunów, dobroczyńców i w ogóle starszych osób. Cena za egz. oprawny 1,25 mr., z przes. 1,35 mr.

Mała historia Polski z licznymi obrazkami. Cena 30 fen., z przes. 35 fen.

Dzieje Polski z wielu obrazkami. Cena za egz. w gustownej oprawie w płótno tylko 90 fen., z przes. 1 mr.

Książeczki obrazkowe zaopatrzone w piękne wierszyki itd. a mianowicie: Bławatek, Czołem, Fiołek, Niezabudka, Pierwiosnek, Różyczki, Spioszek, Trzawiczek. Cena 25 fen., z przes. 30 fen.

Dla starszych:

Ks. Goffinego **Książka do oświecenia i zbudowania** duszy chrześcijańsko-katolickiej, czyli Wykład lekcji i ewangelij. Cena za egz. pięknie oprawny 5 mr., z przes. 5,50 mr.

Dzieje Polski do najnowszych czasów treściwie opowiedziane. Cena egz. oprawnego w płótno 2,50 mr., z przes. 2,80 mr., egz. w zwykłej oprawie 2 mr. z przes. 2,30 mr.

Malowniczy opis Polski. Cena 3,50 m., z przes. 3,80 m.

Księga Sybillińska o przyszłości. Cena 3 m., z przes. 3,20 m.

Malowniczy opis Polski. Cena 3,50 m., z przes. 3,80 m.

Skarbiec polski, czyli krótka popularna historia Polski z obrazkami. Cena 2 mr., z przes. 2,20 mr.

Prócz wymienionych posiadamy zawsze na składzie mnóstwo innych pożytecznych książek do czytania.

Dla córek, sióstr, narzeczonych.

Złota książka polskiej dziewczycy. Cena 2,20 mr., z przes. 2,40 mr.

Praktyczna kucharka. Przepisy praktyczne i tanie przyrządzenia wszelkich potraw. Cena 75 fen., z przes. 85 fen.

Nadto polecamy wielki wybór **książek do nabożeństwa** w różnych wielkościach, oprawach i cenach, stosownych na podarki gwiazdkowe tak dla starszych, jak i dla dzieci. — Sprzedaż tylko za gotówkę. — Towarzystwom na rachunek.

Adres: „Wiarus Polski“, Bochum.

Kantyczki

zawierające pieśni na Boże Narodzenie.

Cena w mocnej oprawie 1,20 m., z przes. 1,40 m.

Adres: „Wiarus Polski“, Bochum.

Siostry Elkeles

(Geschw. Elkeles)

Gelsenkirchen przy ul. Bochumer Str. 60. polecają bieliznę, towary wełniane, chustki, wszelkie artykuły dla robotników, czepki wełniane, kapelusze itd. i to wszystko po cenach jak najtańszych. Szan odbiorcom zwracamy kosztą podróży koleją żelazną i elektryczną.

Baczność!

Kochanym Rodakom w Herne i okolicy podaje do wiadomości, iż **przeniosłem** mój skład i warsztat krawiecki z nr. 4 na drugą stronę ulicy pod nr. 39. Donoszę też Rodakom z Herne i okolicy, iż mam **wielkie zapasy** rozmaitych towarów zimowych i wykonuję ubrania i paletoty po jak najtańszych cenach, pod gwarancją dobrego leczenia. Prosząc o dalsze poparcie kreślę się z szacunkiem

J. Switała, krawiec

Szanownym Polakom w Bruchu i okolicy polecam na gwiazdkę mój wielki wybór rozmaitych cukrów na drzewko i wszelkich towarów kolonialnych

w najlepszym gatunku po umiarkowanych cenach.

Z szacunkiem

J. Sakowski, Bruch, Ludwigstrasse.

Dla wyjaśnienia i pouczenia!

Wielka siła lecznicza pewnych prostych ziół i korzeni znana jest od czasów najdawniejszych, i chociaż przez dłuższy szereg lat niedostatecznie ją oceniano i zwracano na nią uwagę, to w nowszym czasie, w świecie naukowym powstała dążność zmierzająca do tego, aby różne leczące siły, które spoczywają w świecie roślinnym dostatecznie zbadać. — Natomiast znany jest powszechnie miód, jako jeden z najnaturalniejszych środków leczniczych i jego znaczenie lecznicze ogólnie bywa cenione. Niezaprzeczonym jest jego wpływ, wstrzymujący rozkład i bywa w stósownej formie polecany przez lekarzy przeciw chorobom jamy ustnej, krtani i organów oddechowych. — Przy miodzie jednak przedstawia się trudność, iż w stanie naturalnym nie wszyscy znosić go mogą. Bez przymieszki jest on za ostry. — Wszystkie powyższe dodatnie i ujemne strony uwzględniając, znajdujemy połączone wszystkie dodatnie strony w znanym od dawnych pokoleń, sporządzonym z szlachetnych leczniczych ziół, czystego wina i miodu krajowego

C. Lück'a uzdrawiający miód ziółkowy.

Części składowe. Należy wziąć 15 kg. najlepszego miodu, 3 kg. świeżego soku owocu jarzębiny, 4 kg. dystylowanej wody, ugotować, dobrze pianę oddalić i dołączyć przece-dzonemu 4 kg. dobrego wina białego, które przedtem z 250 grm. korzenia goryczki, 250 korzenia fiołkowego, 750 grm. korzenia dziewięciusiu, 360 grm. nogietka, 180 grm. kłębu węzownika i 180 grm. mchu płucnego, wszystko krajane, wyciągnięte zostało. — **Cena:** Cwierć flaszki 1,00 mr., — pół flaszki 1,75 mr., — cała flaszka 3,50 mr. — **Przy zakupie** trzeba zwracać, aby etykieta i korek zaopatrzone były w załączony znaczek ochronny i firmę C. Lück, Kołobrzeg.

Oszuści nadają swoim naśladownictwom podobne nazwy, a nawet idą tak daleko, iż zewnętrzne opakowanie naśladują. Nawet chęć oszustwa jest kary godną.

Składom, które na żądanie fabrykatów C. Lück'a, starały się chęć innej podobnie się nazywające fabrykaty wciśnąć, nie trzeba w ogóle ufać, tylko gdzieś indziej potrzebne rzeczy zakupić, a gdyby nie było składu, wtenczas należy się zwrócić wprost do składu głównego C. Lück'a w Kołobrzegu, który najbliższej aptece przesyłkę zleci.

W wielkiem poważaniu są fabrykaty C. Lück'a od kilku lat dzie-siątków. Nie dziw tedy, że wciąż po-wstają firmy, które się nie wstydy, własne mało wartościowe fabrykaty pod podobną nazwą publiczności wciskać. Należy trzymać się tego, aby tylko fabrykaty C. Lück'a otrzymywać.

Skuteczne przy cierpieniach organów oddechowych: cierpieniach płuc, cierpieniach piersi, astmie, techaniu w gardle, kaszlu i chrypcie. Nadzwyczajnie rozpowszechnienie we wszystkich kołach. Jedna próba poucza lepiej, niż wszystkie ogłoszenia.

Od dawnych pokoleń najlepsze skutki.

Dowodem tego liczne bardzo cenne świadectwa, jak np.

Katar. Pański znakomity miód ziółkowy używałam już kilkakrotnie przeciw memu katarowi i młotności, a zawsze została przez niego uleczonej. Nie mogę prawie bez Pańskie-go miodu żyć, ponieważ w biedzie zawsze się do niego uciekam, ponieważ w ogóle lepszy środek nie istnieje. Polecałam go też już dużo osobom, u których także okazał się skutecznym, w przyszłości każdemu go też polecać będę, gdyż zdrowie jest największym skarbem.

Mittelbuchen, przy Hanau 10 września.

C. Emmel, wdowa.

Prawdziwy miód ziółkowy **nabywać można** we wszystkich aptekach w Bochum, składy: w aptec Webera, starej aptece, w aptece Hornunga, w aptece pod aniołem (Engel Apo-theke), w Weitmar u aptekarza Schulte-Herweling, w Harpen u aptekarza Bussego, w Watten-scheid: w aptece „Stadt-Apotheke“, w aptece Hoynik, w aptece „Germania-Apotheke“, a prócz tego w niemiś wszystkich aptekach w Niemczech.